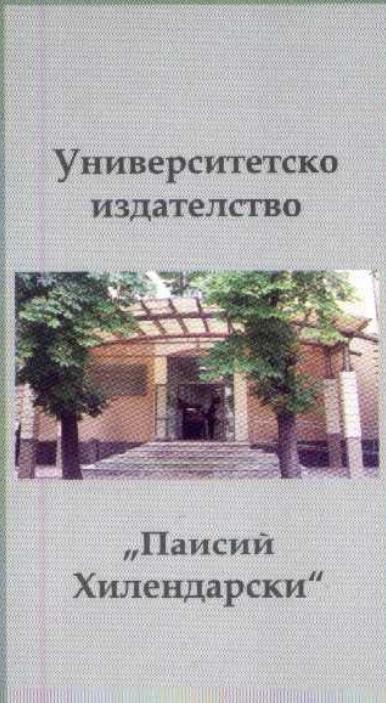

Никола Балабанов

Откровения

Сладкодумникът на българската физика

Професор дфн Никола Петков Балабанов (р. 15.V.1937 г.) [1] е дългогодишен ръководител на Катедрата по атомна физика в Пловдивския университет (1972 – 1993 и 1995 – 1999 г.). Той има широки научни интереси и много публикации в областите: история на физиката, образование, организация и популяризиране на физиката [2].

Професор дфн Никола Балабанов е член на Физико-математическото дружество от 1967 година. В Дружеството на физиците, а по-късно и в Съюза на физиците работи активно. Той е председател на Пловдивския клон на Дружеството на физиците (1974 – 1990 г.). Участва всяка година в националните методически конференции по физика. В 40% от тях е изнесъл доклади. На шест от конференциите е председател и заместник-председател на организационния комитет. Значима е ролята на професор дфн Никола Балабанов за издаването на списанието на дружеството. Той е член на редколегията на Бюлетина на Дружеството на физиците (от 1974 до 1990 г.) и на сп. „Светът на физиката“, издаван от Съюза на физиците (от 1990 г. до настоящия момент). Бил е председател на редколегията на списанието от 1986 до 1995 г. Дружеството на физиците го избира за свой почетен член през 1986 година. Носител е на почетния знак на Дружеството на физиците в България (1987 г.).

Интересът на професор дфн Никола Балабанов към историята на физиката не е от скоро. Той е сред малцината щастливи физици, докоснали се до живата история на египетските пирамиди. Пише популярни книги по история на физиката. Голяма част от тях е подарил на участниците в националните методически конференции. На 28-ата национална конференция в Свищов през 2000 година подавява книга „Светила на физиката“; на 31-ата национална конференция в Силистра през 2003 година – „Нишки в гоблена на съвременната физика“; на 32-ата национална конференция в Благоевград през 2004 година – „Забраната Бог“; на 36-ата национална конференция в София през 2008 година – „Да оркестрираме мелодиите на физиката“ и „От зайчарника в Кеймбридж до женевския титан“ [3]; на 39-ата национална конференция в София през 2011 година – „По магистралите на ядрената физика“ и „ mc^2 + усмивка“ [4]. Дарител е на Музея по история на физическите науки, създаден в Института по физика на твърдото тяло при Българската академия на науките (<http://www.issp.bas.bg/museum/m01-page1.html>).

Професор дфн Никола Балабанов е инициатор за провеждането в България на първия симпозиум по история на физиката. На 10 май 2005 година най-старата българска гимназия, създадена от Найден Геров в Пловдив, бе домакин на уникално събитие за нашата страна [5]. Датата и мястото не са избрани случайно. По инициатива на Найден Геров в това училище за пръв път се празнува денят на славянските просветители св. св. Кирил и Методий. Този исторически факт е повод всяка година пловдивската хуманитарна гимназия „Св. св. Кирил и Методий“ да организира на 10 май тържество, посветено на Деня на славянските първоучители (като се изпредават градските тържества на 11 май). Откриването на първия симпозиум беше съпроводено с приветствия, художествена програма, литийно шествие с иконата на светите братя, камбанен звън и песнопения на учениците от Семинарията. Сградата на гимназията е много красива. Тя е проектирана от френския архитект Пиеро-Паоло Монтани и е открита с водосвет на 20 октомври 1885 година. Създадена е специално, за да може в нея да отвори врати първият български университет, което е осуетено от Съединението. Актовата зала, в която се проведоха заседанията на симпозиума, е оформена с оригинални орнаменти от художниците Иван Мърквичка и Антон Митов. На симпозиума професор дфн Никола Балабанов изнесе два доклада, посветени на създателите на пловдивската университетска физика – Тодор Василев и Леон Митрани. В тях той разказа спомени за откриването на специалността „Физика“ в Пловдивския университет през 1961 година, където под ръководството на професор Тодор Василев е събран млад преподавателски екип и е създадена база за развитието му. В резултат на това Пловдив се превръща във втория университетски център по физика в България. На първия симпозиум бяха изнесени 13 доклада, които са отпечатани в сборник [6]. През следващите години инициативата на професор дфн Никола Балабанов получи развитие. С негово участие в София бяха проведени още 2 симпозиума по история на физиката – през 2006 година [7] и през 2011 година [8] (<http://www.issp.bas.bg/museum/hps/hps01-page1.html>).

Музеят в Института по физика на твърдото тяло при Българската академия на науките разполага със следните публикации на професор дфн Никола Балабанов по исторически, методични, организационни и научнопопулярни въпроси.

По исторически въпроси

1. Н. Балабанов, Професор Тодор Василев на 70 години, *Физика* (2), с. 35–36 (1981).

2. Н. Балабанов, Разказ за колегата, за приятеля [Кръстю Иванов], *Бюлетин ДФБ* (4), с. 43–44 (1986).
3. Н. Балабанов, Луи дъо Бройл почина, *Бюлетин на ДФБ* (3), с. 45–47 (1987).
4. Н. Балабанов, В началото бяха „Началата“ (опит върху Нютон), *Бюлетин ДФБ* (4), с. 36–42 (1987).
5. Н. Балабанов, Физиката – поетично подслушване на природата (част от словото, произнесено на 50-годишния ми юбилей), *Бюлетин ДФБ* (1), с. 37–41 (1988).
6. Н. Балабанов, Блестящ пример за верижна реакция в науката, *Бюлетин ДФБ* (4), с. 19–22 (1988).
7. Н. Балабанов, Кръгли годишници от важни събития във физиката и кръгли годишници на бележити физици, *Бюлетин ДФБ* (4), с. 39–48 (1989); (4), с. 41–47 (1990); *Светът на физиката* (1), с. 61–64; (4), с. 248–253 (1992); (4), с. 46–49 (1995).
8. Н. Балабанов, Прощално [за Хр. Я. Христов], *Бюлетин ДФБ* (2), с. 6–8 (1990).
9. Н. Балабанов, Артур Компън (по случай 100-годишнината от рождениято му), *Светът на физиката* (3), с. 164–166 (1992).
10. Н. Балабанов, Скритата симетрия на Еми Ньотер, *Светът на физиката* (1), с. 56–61 (1995).
11. Н. Балабанов, 100 години от рождениято на българския физик Георги Стефанов Наджаков (26.XII.1896–24.II.1981), *Светът на физиката* (4), с. 44 (1995).
12. Н. Балабанов, Преди 100 години уловихме първото послание на атомното ядро, *Физика* (3), с. 4–9 (1996).
13. Н. Балабанов, Великият Картизий, *Светът на физиката* (1) с. 15–22 (1996).
14. Н. Балабанов, И на 100 години електронът е неуморим, *Светът на физиката* (4), с. 205–212 (1997).
15. Н. Балабанов, Лаплас, ученият, който измисли баткото на всички компютри, *Светът на физиката* (4), с. 334–339 (1999).
16. Н. Балабанов, *Човешкото лице на физиката*, (Пловдив, 1999).
17. Н. Балабанов, Професор Георги Манев – факти и противоречия, *Светът на физиката* (3), с. 229–231 (2000).
18. Н. Балабанов, *Светила на физиката* (Пловдив, Унив. изд. 2000).
19. Н. Балабанов, Историята не се пише с катран, *Светът на физиката* (1), с. 53–54 (2001).
20. Н. Балабанов, Професор Леон Митрани в Пловдив, *Светът на физиката* (3), с. 260–264 (2001).

21. Н. Балабанов, Докосване до мъдростта и красотата на древния Египет, *Светът на физиката* (4), с. 369–374 (2003).
22. Н. Балабанов, *Нишви в гоблена на съвременната физика* (Пловдив, Унив. изд., 2003).
23. Н. Балабанов, *Забраната Бог* (Пловдив, 2004).
24. Н. Балабанов, Тежки загуби за пловдивската физика, *Физика* (6), с. 49–50 (2004).
25. Н. Балабанов, Изкуствената радиоактивност на 70 години, *Светът на физиката* (3), с. 203–210 (2004).
26. Н. Балабанов, Емилио Сегре – един от алхимиците на XX век, *Светът на физиката* (2), с. 151–162; (3), с. 280–291 (2005).
27. Н. Балабанов, Физиката на Леон Митрани – от Космоса до Човека, *Развитие и разпространение на физическите знания в България* (Пловдив, 2005) с. 45–53.
28. Н. Балабанов, Професор Тодор Василев – родоначалник на пловдивската университетска наука, *Развитие и разпространение на физическите знания в България* (Пловдив, 2005) с. 23–29.
29. Н. Балабанов, Всичко започва от Галилей, *Светът на физиката* (2), с. 178–191 (2006).
30. Н. Балабанов, Феноменален учен, гениален изчислител, любимец на монарсите (300 години от рождението на Леонард Ойлер), *Светът на физиката* (3), с. 305–314 (2007).
31. Н. Балабанов, *Пътища и спирки, срещи и преживявания* (Пловдив, Унив. изд. 2007).
32. Н. Балабанов, *Парчета от спомени, частии истории* (Пловдив, Унив. изд., 2007).
33. Н. Балабанов, Ролята на академик Георги Наджаков в създаването на пловдивската университетска физика, *Разпространение и развитие на физико-математическите знания в България* (София, 2007), с. 121–124.
34. С. Стамболова, Д. Иванова, Н. Балабанов, Приносът на Пловдив за разпространението и развитието на физически и математически знания у нас през втората половина на 19-и век, *Разпространение и развитие на физико-математическите знания в България* (София, 2007), с. 75–79.
35. Н. Балабанов, Дмитрий Иванович Блохинцев (победи и драми), *Светът на физиката* (3), с. 196–201 (2008).
36. Н. Балабанов, Краят на една хилядолетна догма (по случай 400 години от рождението на Торичели), *Светът на физиката* (2), с. 200–208 (2009).

37. Н. Балабанов, Андре-Мари Ампер („Нютон на електричеството“), *Светът на физиката* (3), с. 285–292 (2010).
38. Н. Балабанов, *По магистралите на ядрената физика* (Пловдив, Унив. изд. 2010).
39. Н. Балабанов, Живот отаден на науката и завършил със „завидна смърт“ (300 години от рождението на Г. В. Рихман), *Светът на физиката* (1), с. 22–31 (2011).
40. Н. Балабанов, Методът на Ръдърфорд – методология на ядрената физика, *Светът на физиката* (3), с. 298–301 (2011).
41. Н. Балабанов, mc^2 + усмивка (Пловдив, Унив. изд., 2011).

Методични, организационни и научнопопулярни въпроси

1. Р. Митрикова, Н. Балабанов, Едно мнение за мястото на квантовите представи в училищния курс, *Физика* (1), с. 13–16 (1980).
2. Н. Балабанов, Някои изследвания докладвани на Първия национален симпозиум „Физика-електронизация“, *Бюлетин на ДФБ* (1), с. 26–28 (1980).
3. Н. Балабанов, Среща на физиците – възпитаници на Пловдивския университет, *Бюлетин ДФБ* (2), с. 7–8 (1982).
4. Н. Балабанов, Опитът на катедра „Атомна физика“ при Пловдивския университет по внедряване на ядренофизичните методи, *Бюлетин ДФБ* (2), с. 48–50 (1983).
5. Н. Балабанов, Работата на секция „Физика на ядрото и елементарните частици“ на Първия национален конгрес на физиците в България, *Бюлетин ДФБ* (1), с. 24–27 (1984).
6. Н. Балабанов, Втори симпозиум „Приложения на ядренофизичните методи в промишлеността“, *Бюлетин ДФБ* (1), с. 72–73 (1984).
7. Н. Балабанов, Екзотични ядра, *Бюлетин ДФБ* (4), с. 4–9 (1986).
8. Н. Балабанов, Странната материя, *Бюлетин ДФБ* (2), с. 10–16 (1987).
9. Н. Балабанов, Разширен пленум на Централното ръководство на Дружеството на физиците в България, *Бюлетин ДФБ* (3), с. 1–3 (1988).
10. Н. Балабанов, Честване на деня на физиката в Пловдив, *Бюлетин ДФБ* (4), с. 3–4 (1988).
11. Н. Балабанов, Трети симпозиум по приложение на ядренофизичните методи в промишлеността, *Бюлетин ДФБ* (1), с. 9–10 (1989).
12. Н. Балабанов, Хуманитаризация на физиката (Впечатления за дискусия около „кръгла маса“), *Бюлетин ДФБ* (2), с. 38–40 (1989).
13. Н. Балабанов, Размишления за кандидатстудентския изпит по физика, *Физика* (6), с. 37–38 (1989).

14. Н. Балабанов, Необятният и прекрасен свят на физиката, *Светът на физиката* (1), с. 1–3 (1991).
15. Н. Балабанов, Астрофизиците се „срещат с твореца“, *Светът на физиката* (2), с. 95–97 (1992).
16. Н. Балабанов, Артур Компън (по случай 100 годишнината от рождението му, *Светът на физиката* (3), с. 164–166 (1992).
17. Н. Балабанов, Първият, *Светът на физиката* (4), с. 211–215 (1992).
18. Н. Балабанов, Към очарования бряг на ядрения свят, *Светът на физиката* (1), с. 1–5 (1993).
19. Н. Балабанов, Да оркестрираме мелодиите на физиката, *Светът на физиката* (4), с. 202–211 (1993).
20. Н. Балабанов, Материали от XXII национална конференция по въпросите на обучението по физика. Да възвърнем интереса към физиката – обзорен доклад, *Светът на физиката* (3), с. 51–57 (1994).
21. Н. Балабанов, 114-ият елемент, *Светът на физиката* (3), с. 193–195 (1999).
22. Н. Балабанов, Университетското обучение по физика – традиции, постижения, проблеми, *Физиката и обучението по физика на границата на две столетия*, XXVIII национална конференция по въпроси на обучението по физика (Свищов, 11 – 14 май 2000), с. 19–28.
23. Н. Балабанов, Ядрената ойкумена, *Светът на физиката* (3), с. 210–217 (2001).
24. Н. Балабанов, Ядрената ойкумена в края на XX столетие, *Светът на физиката* (4), с. 304–308 (2001).
25. Н. Балабанов, Обучението по физика и опазването на околната среда, *Светът на физиката* (1), с. 67–72 (2003).
26. Н. Балабанов, Симпозиум „Развитие и разпространение на физическите знания в България“, *Светът на физиката* (3), с. 334–337 (2005).
27. Н. Балабанов, За книгата „Атомният кошмар“ и нейния автор – Роберт Попиц, *Светът на физиката* (1), с. 93–95 (2006).
28. Н. Балабанов, Книга за „ускорителното изкуство“, *Светът на физиката* (4), с. 439–442 (2006).
29. Н. Балабанов, Работно съвещание „Ядрена физика и общество“, *Светът на физиката* (4), с. 462–463 (2007).

Литература

- [1] 70-годишен юбилей на проф. дрн Никола Балабанов, *Светът на физиката* (3), с. 334–335 (2007).
- [2] Л. Спасов, Г. Камишева, *Милко Борисов за себе си и другите за него* (София, Акад. изд. „Проф. М. Дринов“, 2008), с. 177.
- [3] Ж. Райкова, За новите книги на професор Балабанов, *Светът на физиката* (3), с. 354–356 (2008).
- [4] Ш. Дичева-Христозова, Смях и битие (за книгата на Н. Балабанов „ mc^2 + усмивка“, *Светът на физиката* (2), с. 224–225 (2011).
- [5] Н. Балабанов, Симпозиум „Развитие и разпространение на физическите знания в България“, *Светът на физиката* (3), с. 334–337 (2005).
- [6] *Развитие и разпространение на физическите знания в България*, научен симпозиум (Пловдив, 10 май 2005 г.).
- [7] А. Г. Петров, Г. Камишева (ред.), *Разпространение и развитие на физико-математическите знания в България* (София, 2007).
- [8] Г. Камишева, Разпространение и развитие на физико-математическите знания на Балканите, *Светът на физиката* (1), (2012).

Гл. ас. Ганка Камишева,
уредник на музея, ИФТТ-БАН,
акад. Александър Г. Петров
председател на СФБ

*Енциклопедични издания, в които е включена
информация за Н. Балабанов*